

Summary
Liudmyla Melnyk
Intertextuality and Translation

This article represents a brief theoretical overview on the definition of «intertextuality». The paper deals with the terms intertext and intertextuality. Special attention has been paid to the formation of intertextual ties of «text in text» and «text within texts» types. The approaches to the definition of the category of intertextuality are suggested. Intertextuality is defined as interspersing a text with other texts in the form of quotations, allusions and reminiscences. The original essence of the term «intertextuality», introduced into linguistic usage by poststructuralist Julia Kristeva as the synthesis of structural semiotics and plurality of meanings in every belles-lettres text, is considered. An emphasis is laid on the elucidation of the conventionally used in linguistics terms, for the nomination of which the term «intertextuality» is applied for the modish purpose. The relevance of the given research is caused by the general tendency of combined researches in linguistics that foresee analysis of the whole body of external and internal connections of a text of fiction and means of their realization in the explicitly intertextual process of functioning of the text. The aim of the paper is an attempt to define basic regulation for the linguistic theory of intertextuality, which preconditions scientific novelty the paper.

Key words: *definition «intertextuality», intertext, translation, stylistics, allusion, quotation.*

Дата надходження статті: «13» жовтня 2017 р.

Дата прийняття до друку: «26» жовтня 2017 р.

УДК 811.112.2'42

ТЕТЯНА ПЕШКОВА

*кандидат філологічних наук, доцент
(м.Хмельницький)*

**Когерентність комунікативних пропозицій
у німецькомовному дискурсі**

У статті аналізуються категорії когерентності та дискретності німецькомовного дискурсу. Розкрито визначення різним видам пропозицій та їх співвідношенням. Аналізуються причинно-наслідкові зв'язки у логічно-семантичних відношеннях, характеризуються відношення іллокуцій, їх вплив на сприйняття тексту та реалізацію комунікативної мети.

Ключові слова: *когерентність, пропозиція, іллокуція, дискретність*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Поняття пропозиції прийшло в лінгвістику з логіко-філософських досліджень, зокрема з

логіки предикатів. Під пропозиціями в загальному значенні слід розуміти ту частину смислової структури речення, що відображає відношення реальної дійсності [1]. В наукових дослідженнях останніх років, на нашу думку, недостатньо чітко проводиться розмежування двох типів пропозицій: віртуальних (чи логічних) та актуальних (чи комунікативних). Репрезентантами перших вважаються як підметно-присудкові структури, так і атрибутивні елементи, прикладки, інфінітивні та дієприкметникові звороти, граматичні категорії, а також стилістичні фігури. Віртуальна пропозиція може утримувати за умов одного предиката декілька аргументів. Комунікативна пропозиція завжди двочленна та репрезентується темо-рематичними структурами [2, с. 200]. Але дослідження у галузі актуального (темо-рематичного) членування тексту не дають уявлення про те, як окремі фразові теми та реми формують цілісне тематичне ядро тексту. У віртуальній пропозиції прослідковується динаміка переходу від фразових тем та рем до теми та реми тексту. Основна умова лінійної зв'язності полягає в тому, що речення, які входять до тексту, означають факти якогось можливого світу. Таким чином, адресат по можливості ефективно проводить пошук потенційних зв'язків між фактами, які визначені реченнями. Результатом теоретичного осмислення категорії зв'язності можна визнати твердження про його подвійний характер: чи вона інтерпретується як смисловий зв'язок, що поширюється на низку прилеглих пропозицій, невеликі відрізки тексту (локальний зв'язок чи інакше когезія); чи як змістова цілісність, завершеність всього тексту (глобальна зв'язність). Когезія відрізняється від когерентності тим, що вона в багатьох різних відрізках одного тексту вказує на однакові речі, контексти проявів яких відмінні. Зв'язок, що пов'язаний з цією повторюваністю, називають когезією в значенні граматично-формального зв'язку, в той час як під когерентністю розуміємо змістовно-концептуальний зв'язок [6, с.226; 3, с. 86–99]. Іншими словами, когезія – це зв'язність між частинами тексту, що визначає перехід від однієї мовленнєвої одиниці тексту до іншої, а когерентність – це зв'язність всіх елементів тексту з метою досягнення його смислової цілісності. При цьому як в одному, так і в інших випадках зв'язність тексту досягається організацією мовних засобів для передачі конкретного смислу. Деякі сучасні дослідники розуміють під категорією когерентності властивість, яка охоплюється спільністю експліцитних та імпліцитних явищ. (У цьому випадку дослідник розуміє під експліцитними та імпліцитними явищами мовні та комунікативні.) [7, с.41]. Це означає, що експліцитні та імпліцитні (мовні та комунікативні) елементи тільки разом є достатньою передумовою

прагматичного впливу тексту. Також можемо з впевненістю додати, що категорія когерентності проявляється як на рівні прагматики (зв'язність прагматичних параметрів), так і на рівні лінгвістики (зв'язність семантичних, лексичних, граматичних, композиційних елементів). На основі вищевикладеного виділяємо функцію прагматичного впливу. Звідси твердження, що прагматичний вплив тексту створюється за рахунок того, що в окремих висловлюваннях представлені такі мовні елементи, які, з одного боку, відсилають до вже використаних у тексті засобів, а з іншого, вказують на наступні текстові одиниці. Ступінь зчеплення висловлювань в контексті в межах того чи іншого тексту не однаковий та не загальний для всіх видів комунікації. Смислова лінія розгортання тієї чи іншої інформації може будуватися як на основі логічних та часових взаємовідношень, так і на частковій чи повній ідентичності якого-небудь одного чи декількох семантичних компонентів попереднього тексту. Звідси випливає, що когерентність характеризується певною неоднорідністю. Когерентність ми визначаємо як успішну реалізацію зв'язності в тексті смислових композиційних та логічних факторів, що призводять до певного прагматичного результату комунікативної дії. Також необхідно зазначити, що категорія когерентності є когнітивною (пізнавальною) структурністю тексту, що гарантує сприйняття змісту та розуміння смислу. За пізнавальною структурністю також стоїть розуміння мовної дії, засіб якої (текст) повинен містити як мовні так і комунікативні елементи [5, с.12].

Але категорія когерентності тексту не існує окремо. Вона тісно пов'язана з іншою важливою категорією тексту – з категорією дискретності. Як кожна цілеспрямована діяльність, мовленнєва діяльність припускає дискретність протікання. При чому ця дискретність зумовлена плануванням результату та його здійсненням. З такої точки зору текст як матеріалізований продукт мовленнєвої діяльності з'являється як дискретна сутність, яка може розглядатися як його функціонально-обумовлена властивість. Оскільки комунікація та пізнання складають єдиний процес, то пізнання в плані спілкування регулюється комунікативним наміром. У зв'язку з цим, функціонування тексту як продукту цілеспрямованої мовленнєвої діяльності та як певної підсистеми зумовлюється також особливостями пізнання, які за необхідністю припускають як розбивку цілого на частини, так і перетворення зв'язності у дискретність. Вивчення категорії когерентності привело до різнобічного визначення поняття когерентність – 1) наслідок дії когерентних відношень на різних мовних рівнях; 2) процес розвитку тексту через тематичні структури;

3) результат виявлення намірів, інтенцій автора, і виявлення читачем відношень певних ідей, подій, станів, що описуються в тексті [4, 159].

Аналіз досліджень публікацій... Категорію когерентності дискурсу або тексту упродовж кількох десятиліть вивчали чимало науковців і в Україні, й закордоном, зокрема Є.Шендельс, О. Воробева, І.Блауберг, І.Гальперін, Й. Дітце, Г. Фрітц. Категорію пропозицій розглядали у своїх дослідженнях А. Мецлер, Н. Арутюнова, С. Рибачок, А. Лінке, В.Моч та ін.

Формулювання цілей статті... Розподіл інформації, як умова когерентності тексту, диктується такою якістю тексту як лінійність та односпрямованість. Хоча, згідно з прийнятою точкою зору, пропозиції несуть певну семантичну інформацію, для когерентності тексту найбільш важливим є значимість відносин між пропозиціями.

Отже, у зв'язку з дослідженням у даному розділі категорії зв'язності ми вважаємо більш доцільно розглядати логічні семантичні відношення, в які вступають пропозиції в процесі породження тексту. Відношення, які будуть розглянуті нижче, бінарні, але не симетричні, за точку відліку слід брати лівий компонент, що передує у часі та просторі правому. Так проявляється динаміка відношень в процесі лінеаризації тексту. Проте відношення формується у взаємодії саме двох пропозицій, сам по собі лівий компонент жорстко не детермінує наступного відношення.

Виклад основного матеріалу... Припустимо правильність думки про те, що незалежно від національного, етнічного, культурного та ситуативного контексту, незалежно від мови всі відношення, що виникають у зв'язному тексті на семантичному рівні, зводяться до подібності, суміжності та причинно-наслідкових зв'язків. Так, у визначеннях метафори, метонімії, іронії, антитези, паралелізмах знаходяться тіж відношення подібності та суміжності; у функціонуванні семантичних відношень не можна не дооцінити роль причинно-наслідкового механізму. Звичайно, важко привести все різноманіття конкретних семантичних відношень лише до трьох «абстрактних» категорій. Необхідно пам'ятати, що це лише найбільш загальні логічні відношення, реалізація яких в тексті характеризується багатоваріантністю, своєрідністю та поліфункціональністю.

Багато семантичних відношень базується на механізмі порівняння, подібності (чи неподібності, тому що контраст – це теж подібність, тільки зі знаком «мінус»). Порівнюватися можуть багато компонентів пропозицій. Таке порівняння знаходиться в основі метафори, що зв'яже пропозиції в даному прикладі: *Auf alle möglichen Weisen streckte der Tod die Soldaten des Ersten Weltkriegs nieder, und mit ihnen starb jener*

strahlende Optimismus, der das europäische Lebensgefühl über zweihundert Jahre beflügelte hatte.

Trotz pseudo-anspruchsvollem Titel gehört Friedrich Anis Roman zum finstersten Mittelmaß: Gut gemeint, schlecht durchdacht, mit einer sensationsgeilen, zuweilen Grauen erregend blümeranten Sprache.

Аналогічно пропозиції пов'язані за допомогою художнього чи стилістичного порівняння: Obwohl er berühmt wurde als ein Ausmaler von Utopien, als einer, der sich gerne ein befriedetes Ende, ein Aufgehen im Glück vorstellte.

Безперечно, що в тексті загальним логічним відносинам подібності підкоряються відношення аналогії та еквівалентності між пропозиціями та їх еквівалентами, наприклад, предикатами, що підкреслюють подібність дій: ...die Bürgertugenden Ausdauer, Fleiß und Beharrlichkeit hatten am Ende nicht schöpferisches, sondern zerstörerisches Potential entfaltet.

Сюди ж потрібно віднести і паралелізм як один із варіантів реалізації відношень подібності: So plausibel wie nötig und so dezent wie nötig muss er markieren, wann von Tatsachen die Rede ist und wann seinem Erzähler, der mehr erzählt, als er genau genommen wissen kann, die Fantasie durchgeht. На аналогічних логічних відношеннях базується перифраза:

...diese Erfolgssaga steht bei McGinniss im Mittelpunkt, sondern das Jahr danach, das Jahr des drohenden Wiederabstiegs, der Anti-Klimax, des Anti-Märchens, oder, bestenfalls, der «salvezza», des Klassenerhalts. Реалізація відношень подібності відбувається у відносинах типу тезис-приклад, за умови прояву приклада у вигляді цитати, як стилістичного прийому: Wer sollte sich ihrer nicht erbarmen, die, aus Liebe zur Wissenschaft heimatlos gemacht, sich selbst entäußern, aus Reichen zu Armen werden, ihr Leben allen Gefahren aussetzen und gar von niedrigen Menschen – was kaum tragbar ist – ohne Grund körperliche Gewalt erleiden?» So dramatisch beschrieben Bologneser Juristen das gefährvolle Studentenleben, als Kaiser Friedrich Babarossa im Mai 1155 ihnen die akademische Freiheit in einer Urkunde bestätigen ließ.

Подібно до перерахованих вище відношень у тексті функціонують також відношення, що базуються на контрасті, тобто на негативній подібності чи розходженнях, які доходять до діаметральної протилежності. Антитеза:

Im Unterschied zu dem 1938 im Lager umgekommenen Ossip Mandelstam und der 1941 durch Selbstmord aus dem Leben geschiedenen Marina Zwetajewa, gehört Achmatowa zusammen mit Pasternak zu den russischen Lyrikern der klassischen Moderne, die die Stalin-Zeit

überleben.

Відношення подібності представлено контрастним паралелізмом в німецьких текстах:

Doch so sehr die Suggestivkraft der fesselnd rhythmisierten Prosa von Antunes und seiner Übersetzerin Maralde Meyer-Minnemann überzeugt, so sehr die immer neue Facetten eröffnende Darstellung der Figuren aus wechselnden Perspektiven für den Autor einnimmt, so unbefriedigend simpel sind hier manche Erklärungsangebote für die Familienmisere.

До загальних логічних відношень подібності належать і відношення диз'юнкції – слабої («чи», що припускає «і те й інше») Deshalb werden solche Phänomene der Entpersönlichung entweder verdrängt oder mit aller Kraft wissenschaftlich erklärt. та сильної («чи», що припускає «чи те чи інше»): Da erfährt man dann, dass Ästhetisierung positiv und negativ gewertet wird, je nachdem, ob man darunter die «Ausstattung der Wirklichkeit mit ästhetischen Elementen» (Wolfgang Iser) versteht oder die Einsicht, dass Ästhetisches in vielen Dingen eine unersetzliche Rolle spielt. Як бачимо, логічні відношення диз'юнкції мовно виражаються такими граматичними категоріями як сполучниками entweder ... oder, oder чи ob.

Причинно-наслідкові зв'язки реалізуються в цілому наборі зв'язків. Цим зв'язкам притаманне таке правило: висувається певна точка зору на проблему і вона є причиною наслідку, який припускає детальне пояснення цієї точки зору. Найпростішим прикладом є відношення типу причина – результат: Möglich wird dieser interdisziplinäre Ansatz, weil Andriopoulos – im Sinne des nun auch an deutsche Hochschulen aus den USA herübergeschwappten New Historicism – jeden dieser Texte als Literatur liest; часто зустрічаються відношення типу засіб – мета :. Nur die große internationale Aufmerksamkeit, die kleinen Kameras vermasselten jeden strategischen Ansatz.

Цікаво, що в наведених прикладах можлива перестановка пропозицій, котра приводить до трансформації семантичних відношень, наприклад, мета – засіб: Jeder strategische Ansatz wurde durch die große internationale Aufmerksamkeit mit Hilfe der kleinen Kameras vermasselt. Можливість такого роду трансформації відрізняє причинно-наслідкові відношення від відношень простої темпоральної послідовності.

Причинно-наслідковий зв'язок дуже часто проявляється у відношеннях тезис – аргумент: Gerade wegen, nicht trotz ihrer Kunstfertigkeit wirkt Brauns Prosa gekonnt unfertig: Sie ist auf dem Sprung in den Illusionismus, will aber andererseits nicht verhehlen, dass alles vollkommene Skizze ist; Für Tageszeitungen wären viele der

Diskussionsbeiträge nie verfasst worden: Meinecke begrüßt die Gefangennahme eines Sat 1-Journalisten durch die serbische Armee; Krausser erklärt ihn daraufhin «als Schriftsteller» für «gestorben», SPD-Mitglied Joachim Helfer übernimmt die Scharping-Fischer-Rhetorik des moralisch-notwendigen Kriegs, Julia Franck geht in «Ein Held ohne Krieg» und «Polaritäten» von der Frage nach den «Kriegs-Sirenen» aus und schafft damit, vor dem Hintergrund von Homer, den Sprung in die Literatur zurück.; а також у відношеннях умова – наслідок: Jemand, der sie im Sommer bei der «Langen Nacht der Poesie» auf dem Berliner Potsdamer Platz vortragen hörte, hat ein anderes Bild vor Augen...; Wenn jetzt zum Thema Bücher erscheinen, wecken sie die Hoffnung, aus zeitlicher und gedanklicher Distanz lasse sich der Konflikt vielleicht besser verstehen, ließen sich die Wunden vielleicht doch heilen; Sein Bericht ist weit weniger leidenschaftslos als der von Philbrick, und, weil er sich näher am Protagonisten des Geschehens bei Melville befindet, dem Weißen Wal als verbürgtem Phänomen, auf eine erstaunliche Weise doppelbödig genau dort, wo er eigentlich nur Techniken, Begegnungen, die Bedeutung des Wals für unterschiedliche Kulturen und die fast religiöse Verehrung, die ihm seine Jäger häufig entgegen bringen, mit journalistischen Mitteln beschreibt.

Проведені дослідження підтверджують, що логічні відношення в мові строго підпорядковані синтаксичним правилам чи навпаки, синтаксичні правила – логічним відношенням. Логічні відношення пропозицій типу умова – наслідок виражаються реченнями умови, за допомогою кон'юнктиву, складнопідрядних сполучників *wenn, weil*. Відношення тезис – аргумент реалізуються за допомогою безсполучникового зв'язку, а саме за допомогою такого розділового знаку як двокрапка.

Подібно до того як контраст є негативною подібністю, причинно-наслідкові відношення зі знаком мінус є відношеннями обманутого очікування, тобто це відношення не реалізованого наслідку, наприклад: Die Geschichte seiner Familie ist ein einziges Netz aus Lügen und Heimlichkeiten, Vertuschungen und Verdrängungen. Aber wie stark ist der Roman selbst am Ausbau dieses Netzes beteiligt? ; . Wer sich verständigt, so die Kernthese dieser Theorie, führt dabei fortwährend eine Art virtuelles Kontobuch: Wer hat seine Behauptungen auf welche Weise begründet? Wer war zu welchen Äußerungen berechtigt? Wer hat von wem welche Behauptungen einfach akzeptiert? Wer hat das Konto der Glaubwürdigkeit überzogen? . War der lange Mann mit dem bohrenden Blick einfach ein Spinner, oder zählt er doch zu den literarischen Visionären der Moderne? Am liebsten wollte Jürgen von der Wense (1894

bis 1966) wohl beides sein: Guru und Kauz, Chronist des Kosmos und Aktionskünstler in einem...

Відношення обманутого очікування виражаються в тексті як стилістична фігура риторичне питання, яке пов'язане в тексті обов'язково з висунутим тезисом, що призводить до не аргументованості цього ж тезису.

Семантичні відношення між пропозиціями обумовлені не тільки логічними відношеннями між предметами, процесами, подіями, станами в одному з можливих світів, але відображаються відношення суб'єктів до об'єктів. Це неодмінно втягує в формування тексту оціночний компонент семантики. В деякому розумінні оціночні відношення між пропозиціями можуть бути віднесені до причинно-наслідкових: пропозиція, що містить об'єкт оціночної дії, розглядається як причина, а оцінка – як наслідок: Er tut es zwar wie ein Wissenschaftler – in seinem Buch gibt es keine Fußnoten, aber dafür hat er Sätze und ganze Absätze in Klammern gestellt, so dass sie sich lesen wie Anmerkungen in einer Biografie –, aber er hat keine Biografie, sondern einen Roman geschrieben, hat sich einen Helden gebacken nach seinem Gusto, hat versucht, ihn zu beleben mit der ihm zur Verfügung stehenden Kraft.

Суміжність припускає в першу чергу взаємообумовленість просторово-часових відношень: темпоральних відношень послідовності: Aber – und Sie werden (so würde sich Gilbert Adair ausdrücken) dieses «aber» schon am Horizont geahnt haben – aber es löst dieser Geist der Konstruktion irgendwann eine betäubte Gleichgültigkeit aus, wie in der Mathematikstunde, nachdem das Dreieck erst verschoben, dann gespiegelt und zuletzt um die eigene Achse gedreht wurde... та одночасності: . Sie sucht nach anderen Weisen, die Sprache zu binden und zu fügen, bewegt sich im Geheimnis eines eingeborenen Rhythmus.; Während Iris das ihr aufgezwungene Leben über sich ergehen lässt und sich damit arrangiert, betreibt die kompromisslose, hypersensible Laura hilflose Sabotage. Пропозиції, що пов'язані відношеннями послідовності, виражають дії, котрі йдуть одна за одною у часі та логічному розвитку, а пропозиції, що пов'язані відношеннями одночасності відбивають події, які відбуваються в один час та є рівноцінними для розкриття тезису. Відношення послідовності сприймаються як такі за допомогою сполучникових слів: nachdem, dann, sobald, seitdem, bevor. Відношення одночасності проявляються на семантичному рівні за допомогою безсполучникового зв'язку та сполучникових слів: während, solange, und. Дуже часто темпоральні відношення пов'язані з відношеннями локації, що дає уточнення місцю де відбувається подія: Als es schließlich

im Metropolitan Museum 1942 in einer Van-Gogh-Ausstellung gezeigt wurde, verschwieg man einfach die deutsche Phase seiner Geschichte. Суміжністю характеризується відношення загальне – часткове: Der Mann ist heute nahezu vergessen. Nur ein unwirtlicher Platz in Berlin erinnert an die Symbolfigur von einst, den Mann, der wie vor ihm Churchill oder de Gaulle eine Position politischer Schwäche in moralische Stärke verwandelte: Ernst Reuter. Такі відношення типові для категорії суміжності, вони лежать і в основі метонімії: Der manische Sammler und Leser antiquarischer naturwissenschaftlicher Bücher versöhnt das alte philosophische Europa mit der pragmatischen Neuen Welt.

Необхідно пам'ятати, що семантичні відношення не вичерпують всієї різноманітності зв'язків у тексті, важливішим компонентом є наявність прагматичних зв'язків, але вже не між пропозиціями, а між ілюкціями.

Пропозиція, доповнена модальним наповненням, актуалізується в реченні, яке функціонує у вигляді висловлювання, і яке, окрім пропозиційного (семантичного компоненту), містить прагматичний компонент: висловлювання є дія, і як кожна дія, має свою комунікативну мету, яка безпосередньо пов'язана з наміром мовця щось повідомити, довідатися, попросити тощо, в традиційній граматиці цьому відповідає розповідне, питальне та спонукальне речення. Однак реальна мовленнева дія може переслідувати інші цілі. Таким чином, висловлювання, мовленневий акт наділяється ілюктивною силою, яка спроможна досягти заданої мети, використовуючи вкладену пропозицію.

Процес відображення та критичної оцінки літературного твору пов'язаний з уже пережитим, критично переосмисленим, оціненим. Все це знаходить своє безпосереднє вираження в певному мовному знакові, за допомогою якого виражається оцінка того чи іншого літературного явища та певний емоційний зміст. Підкреслимо, що емоційна реакція мовця (критика) відображає перехід від семантичного аспекту до прагматичного. Це твердження може бути основою для визначення мовленневого акту як функції (ілюкції) пропозиції. Таким чином, ілюкція визначається функціональністю, цілеспрямованістю висловлювання як мовленневої дії.

Узагальнюючи дані класифікації, можемо виділити наступні ілюктивні типи висловлювань: констативи – це судження, що стосуються цінностей, оцінка того чи іншого факту (ствердження, констатації, опис, оцінка); директиви, зміст цих висловлювань полягає в тому, щоб спонукати адресата до дії (накази, прохання, вимоги, дозволи, заборони, поради, розпорядження; часто сюди відносять

питання); комісиви мають за мету покласти на мовця обов'язок виконання певної дії (пропозиція, обіцянка, погроза, оголошення);

експресиви призначені до висловлювання почуттів (вдячність, вибачення, співчуття, поздоровлення, вітання та т. п.); декларації це інституціональні мовленнєві акти (призначення, вироки, відкриття засідань, оголошення чоловіком та дружиною).

Таким чином, ілокуція пов'язана як з формальною лінгвістичною стороною висловлювання, так із прагматичним впливом – з іншого боку.

В досліджених нами текстах відношення між ілокуціями утворюються за трьома схемами: констатив – директив (питання) – констатив; констатив – директив (порада); констатив – комісив (обіцянка). В такому ракурсі для дослідження прагматичних зв'язків корисним є поняття прагматичної валентності. Отже, наша теза зводиться до того, що під прагматичною валентністю потрібно розуміти здатність одного ілокутивного типу вступати у функціональний зв'язок з іншим. Найбільшу прагматичну валентність можемо спостерігати в тій ілокуції, яка може пов'язуватися зі всіма іншими типами ілокуції, найменшу, де є зв'язок одного типу ілокуції з іншим. В досліджених текстах найбільшу прагматичну валентність має констатив. Наприклад, зв'язок із директивом-порадою: *Es gehört zu den großen Schwächen des ersten Bandes, dass der Prozess kaum historisch erfasst und differenziert beschrieben wird. Eineneigenen Artikel hätte der Terminus schon verdient.*

So muss man sich mit Auskünften etwa unter dem Stichwort «Ästhetik» behelfen. Da erfährt man dann, dass Ästhetisierung positiv und negativ gewertet wird, je nachdem, ob man darunter die «Ausstattung der Wirklichkeit mit ästhetischen Elementen»;

Sie geben mehr Einfälle als Einsichten wieder, und sie dekretieren oftmals apodiktisch, was einer seriösen wissenschaftlichen Untersuchung verborgen bleibt. Darum muss man jenem Leser zur Vorsicht raten, der nach dem vorliegenden Band greift, weil er in ihm bequem und in bemerkenswerter Vollständigkeit die frühchristliche Kleinliteratur außerhalb des Neuen Testaments findet; selbst die Fragmente des sonst unbekanntes «Berliner Evangeliums», die nach ihrer Auffindung im Ägyptischen Museum vor zwei Jahren für Aufsehen sorgten, fehlen bei Berger nicht.

Констатив-комісив(обіцянка)-констатив: Wenn der Insel Verlag in einem ansehnlichen Band - auf fast anderthalbtausend Seiten feinsten Papiers und in Leinen gebunden - eine Ausgabe sowohl der neutestamentlichen als auch vieler anderer frühchristlicher Schriften in

deutscher Übersetzung publiziert, wendet er sich offenbar an gebildete, aber insoweit nicht vorgebildete Leser. Solche Leser werden vermutlich zunächst, wenn sie den Band zur Hand nehmen, überrascht feststellen, wie viel einzelne Stücke an Kleineliteratur aus frühchristlicher Zeit erhalten geblieben sind, die sich nach Form und Inhalt neben die Evangelien und Briefe, die Apostelgeschichte und die Johannesoffenbarung des Neuen Testaments stellen lassen.

Констатив-директив(питання)-констатив: Nach ihrem politischen Gehalt befragt, auf der von Braun selbst gelegten Fährte, legen diese rätselhaften Geschichten es nahe, die kriminelle Energie der hereinbrechenden Jugend als Kapitalismus pur zu interpretieren, als emotionalen Rohstoff der Geschichte, als das «Wirklichgewollte». Sieht so anarchisch die ideologiefreie Zukunft aus? Das mag, politologisch gesehen, ein wenig dünn sein, aber in diesen Erzählungen sind es die Ideen des 20. Jahrhunderts selbst, die wie halbgebaute Brücken ins neue Jahrhundert ragen. Literarisch sind sie mit großer Wucht gebaut (und doch bloß angedeutet), weil man sie von zwei Perspektiven aus sehen kann: von oben, vom Fragment aus, und von unten.

Досліджені вище ілюкативні типи висловлювань – це найбільш загальні цільові класи мовленнєвих дій, реалізація яких в тексті тягне за собою конкретизацію чи специфікацію прагматичної спрямованості, це потребує позначення специфічної функції, тому що однієї загальної категорії недостатньо. Отже, констативи ЛКС також мають свої специфічні риси та співвідносяться між собою: констатив (констатація) – констатив (твердження): Der Debütroman «Meine nachtblaue Hose» des 1971 geborenen David Wagner hat viel mit der wohlfeilen und ausgestellten Tristesse zu tun, wie sie die Pop-Fraktion in der Literatur seit einiger Zeit so sehr liebt. Sie ist ähnlich desillusioniert, ähnlich solipsistisch, ähnlich müde, ähnlich resignativ.; констатив (твердження) – констатив (заперечення): Dabei verzichtet er sogar auf die Erleichterungen, die manche seiner Vorläufer sich gönnten: die griechische Literatur in der römischen Kaiserzeit, als der Strom sehr breit wurde, nur abgekürzt darzustellen oder gar die griechisch-christliche Literatur ganz wegzulassen. Im Gegenteil: Diesen oft vernachlässigten Gebieten wendet Martin Hose besonders große Aufmerksamkeit zu; констатив (припущення) – констатив (згода): Sie kann auch deshalb überzeugen, weil die Bilanz nicht geschönt wird: Defizite der Theoriebildung, der Beziehung zur Öffentlichkeit und der interdisziplinären Vernetzung werden offen angesprochen.

Висновки і перспективи подальших досліджень... Отже пропозиції важливі самі собою вже тому, що вони є змістом ілюкативних актів та

пропозиційних установок. Відношення між ілокуціями та пропозиціями ґрунтуються не тільки на лінійній супідрядності, але й на смисловій та функціональній підпорядкованості. Так, ми можемо впевнено стверджувати, що одна ілокуція підпорядковує собі декілька пропозицій.

Подальші розвідки стосуватимуться відношень між пропозиціями і ілокуціями.

Список використаних джерел і літератури:

1. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл: логико-семантические проблемы. М.: Наука, 1976. 383 с.
2. Мецлер А.А. Прагматика коммуникативных единиц. Кичнев: «Штинница», 1990. 103 с.
3. Миланский Э. Авторские приемы обеспечения связности текста // *Studia Methodologica: Сб.ст. Тернопіль, 1995. Вип.1: Методологічні проблеми художньої творчості. С. 86-99.*
4. Рыбачок С.П. Когезія і когерентність в англословному науковому тексті // *Иноземна філологія. Український науковий збірник. 1999. Вип.111. С.156-161.*
5. Dietze Joachim. *Texterschliessung. Lexikalische Semantik und Wissensrepräsentation. München / New Providence / London, 1994. S.12.*
6. Linke A., Nussbaumer M., Paul R. *Studienbuch Linguistik. Tübingen: Niemeyer, 1991. S.226.*
7. Oh Jang-Geun. *Das Strategische Textverstehen: Theoretische Grundlagen, Methode u. Anwendung des strategischen Textverstehens: Diss./ Westfälischen Wilhelms – Universität. Philos.Fak.[Münster], 1999. - 239 s.*

References:

1. Arutjunova N.D. *Predlozhenye y egho smysl: loghyko-semantycheskye problemy. – M.: Nauka, 1976. – 383s.*
2. Mecler A.A. *Pragmatyka kommunykativnykh edynyc. – Kyshenev: «Shtynnyca», 1990. – 103s.*
3. Myljanvskij Э. *Avtorskye pryemy obespecheniya svjaznosti teksta // Studia Methodologica: Sb.st. – Ternopilj, 1995. – Vyp.1: Metodologichni problemy khudozhnjoji tvorchosti. – S. 86-99*
4. Rybachok S.P. *Koghezija i kogherentnistj v anghlomovnomu naukovomu teksti // Inozemna filologhija. Ukrajsjkyj naukovyj zbirnyk. – 1999. – Vyp.111. – S.156-161.*
5. Dietze Joachim. *Texterschliessung. Lexikalische Semantik und Wissensrepräsentation. München / New Providence / London, 1994 – S.12*
6. Linke A., Nussbaumer M., Paul R. *Studienbuch Linguistik. – Tübingen: Niemeyer, 1991. – S.226*
7. Oh Jang-Geun. *Das Strategische Textverstehen: Theoretische Grundlagen, Methode u. Anwendung des strategischen Textverstehens: Diss./ Westfälischen Wilhelms – Universität. Philos.Fak.[Münster], 1999. 239 s.*

Summary

Tetiana Peshkova

Coherence of Communicative Propositions in German Discourse

In the article the categories of coherence and discreteness of German discourse have been analysed. The notions of different kinds of propositions and their correlation have been suggested. The cause-and-effect relations in terms of logic and semantic have been analysed; the correlation of ilocations and their influence on text perception and realization of communicative purpose have been characterized.

Key words: *coherence, proposition, ilocation, discreteness.*

Дата надходження статті: «07» вересня 2017 р.

Дата прийняття до друку: «25» вересня 2017 р.

УДК 81'271/.821.161.2.09

ГАЛИНА СТУКАН,

кандидат педагогічних наук, доцент;

ГАЛИНА ЦИЦ,

кандидат філологічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

**Проблема державної мови та мовленнєвої культури
у творчості Григорія Костюка**

У статті на конкретних прикладах простежено, як відомий учений-філолог, академік Григорій Костюк дбав, щоб українська мова стала засобом комунікації в усіх сферах суспільного життя, і докладав багато зусиль для набуття нею статусу державної. Продемонстровано його велику відповідальність і вимогливість щодо мовного оформлення своїх і чужих творів; самовіддану працю на користь рідної культури. Доведено, що своєю безкомпромісною творчістю літературознавця та критика, організатора літературного життя українців у вигнанні, громадсько-культурною діяльністю він боровся за утвердження ідеї незалежної української держави.

Ключові слова: *Григорій Костюк, учений-філолог, державна мова, національна самосвідомість, національна культура, культура мовлення.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сьогодні, як ніколи, набуває особливої гостроти проблема формування національної самосвідомості. Взірцем розуміння важливості цього питання може служити наукова спадщина (статті, нариси, есе, епістолярій) і